

TÌM HƯỚNG PHÁT TRIỂN DU LỊCH LÀNG NGHỀ TẠI TP. HỘI AN, TỈNH QUẢNG NAM

TS. NGUYỄN LÊ THU HIỂN - Đại học Kinh tế - Đại học Đà Nẵng

Trong xu thế hội nhập kinh tế quốc tế, phát triển du lịch làng nghề là một hướng đi phù hợp, được nhiều quốc gia ưu tiên trong chính sách quảng bá và phát triển du lịch. Những lợi ích to lớn của việc phát triển du lịch làng nghề không chỉ thể hiện ở những con số tăng trưởng lợi nhuận kinh tế, vấn đề giải quyết nguồn lao động địa phương mà hơn thế nữa, còn là một cách thức gìn giữ và bảo tồn những giá trị văn hoá của dân tộc. Từ thực tiễn phát triển du lịch làng nghề ở Hội An cũng như đi sâu phân tích những vấn đề còn tồn tại, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm giúp TP. Hội An - Quảng Nam phát triển du lịch làng nghề một cách hiệu quả và bền vững.

• *Từ khóa:* Du lịch, hội nhập, phát triển bền vững, làng nghề, kinh tế.

Tình hình phát triển du lịch làng nghề ở Hội An

Hơn 10 năm trước đây, khi đến với Hội An, du khách chỉ quần quanh trong khu phố cổ, thì nay, với định hướng phát triển du lịch trải nghiệm, Hội An đang dần từng bước khôi phục các làng nghề truyền thống, như: Gốm Thanh Hà, Mộc Kim Bông, Rau Trà Quế, Đèn lồng Phố Hội, Chiếu Cẩm Thanh... Cùng với đó, đầu tư xây dựng các tuơ du lịch làng nghề truyền thống. Nhờ đó, đã bước đầu lấy lại thương hiệu, thu hút du khách tham quan.

Đánh giá của Phòng Thương mại và Du lịch Hội An, sự khởi sắc của du lịch Hội An bắt nguồn từ nhiều nguyên nhân, cả khách quan và chủ quan. Tuy nhiên, để du lịch thực sự phát triển bền vững, bản thân ngành Du lịch Hội An phải phát huy hết mọi tiềm năng, thế mạnh, trong đó vai trò của cộng đồng và doanh nghiệp (DN). Đặc biệt, từ khoảng sau năm 2000, khi mô hình du lịch trải nghiệm tại Hội An ra đời và phát triển cũng chính là thời điểm các làng nghề truyền thống "sống dậy". Thông qua hoạt động du lịch, sản phẩm của nhiều làng nghề trên địa bàn Thành phố không chỉ được biết đến rộng rãi mà còn giúp người dân sống tốt với nghề. Ngược lại, để giữ chân du khách tiếp tục quay lại hoặc thu hút thêm du khách, sản phẩm làm ra tại các làng nghề cũng ngày càng đa dạng, mẫu mã được cải tiến nhằm đáp ứng nhu cầu của thị trường và thị hiếu du khách.

Được biết, để khôi phục làng nghề, TP. Hội An đã chọn khối Trung Hà (phường Cẩm Kim) làm nơi lập đề án quy hoạch trung tâm làng nghề, làm điểm xuất phát cho quá trình khôi phục và phát triển lan rộng

không gian làng nghề sau này. Công tác quy hoạch và đầu tư cơ sở hạ tầng làng nghề được thành phố tập trung thí điểm ở hai làng nghề truyền thống đặc sắc lâu nay, đó là mộc Kim Bông và gốm Thanh Hà. Với tổng mức đầu tư hơn 9 tỷ đồng, trong đó vốn trung ương và tỉnh là 7 tỷ đồng. Sau thời gian thực hiện dự án khôi phục và phát triển làng nghề gắn với hoạt động du lịch, đến nay làng mộc truyền thống Kim Bông đã thu hút được 11 cơ sở tham gia đầu tư sản xuất - kinh doanh các sản phẩm mộc điêu khắc chạm, hàng lưu niệm...

Đối với làng gốm Thanh Hà, song song với quá trình thực hiện xóa các lò nung gạch ngói bằng thủ công, Hội An đã có phương án chỉnh trang và tạo cảnh quan môi trường làng nghề, phát triển nghề làm gốm... Đến nay, làng gốm Thanh Hà đã có 23 hộ sản xuất với 90 lao động, doanh thu từ hoạt động sản xuất gốm và hoạt động thương mại - dịch vụ tăng lên từng năm lên đến hàng trăm triệu đồng. Sản phẩm gốm Thanh Hà đã tham gia nhiều hội chợ làng nghề tại Huế, Đà Nẵng... và được nhiều du khách ưa chuộng. Riêng năm 2014, giá trị kinh tế từ du lịch mang lại cho làng đạt khoảng 1,1 tỷ đồng, mở ra nhiều cơ hội mới cho người dân, góp phần tích cực hồi sinh làng nghề vốn một thời tưởng như đã bị mai một.

Tóm lại, du lịch phát triển không chỉ mang đến nguồn thu, nâng cao thương hiệu cho các làng nghề mà còn góp phần quan trọng giúp thay đổi nhận thức người dân, khơi dậy niềm tự hào về các giá trị văn hóa lịch sử của làng. Điều này cũng dễ dàng nhận thấy ở một số làng nghề khác, như: Đèn lồng Phố Hội, chiếu Cẩm Thanh...

Những vấn đề còn tồn tại

Thực tế cho thấy, làng nghề truyền thống có một tiềm năng phát triển rất lớn và đóng vai trò phát triển rất quan trọng. Tuy nhiên, hoạt động bảo tồn và phát triển các làng nghề truyền thống trên địa bàn Hội An hiện nay vẫn còn tồn tại khá nhiều vấn đề cần sớm giải quyết. Cụ thể:

Thứ nhất, tổ chức sản xuất còn phân tán. Hầu hết các làng nghề còn phát triển theo hướng tự phát, quy mô sản xuất nhỏ lẻ dưới dạng hộ gia đình chưa được đầu tư nhiều về công nghệ. Việc tổ chức sản xuất phụ thuộc nhiều vào trình độ tay nghề của từng người trong gia đình, quy mô nhỏ, khép kín. Sự thiếu liên kết về tổ chức, kinh tế (vốn đầu tư), công nghệ kỹ thuật đã hạn chế khả năng phát triển của các làng nghề.

Thứ hai, trình độ quản lý, tay nghề lao động kém. Trình độ văn hóa, trình độ chuyên môn kỹ thuật và năng lực quản lý của các chủ hộ, chủ cơ sở còn hạn chế, phần lớn chưa được trang bị những kiến thức cần thiết về quản trị kinh doanh cũng như chưa hiểu biết kỹ về chính sách liên quan tới các hoạt động kinh tế. Lao động được học nghề chủ yếu thông qua lối truyền nghề và kèm cặp trong sản xuất; không được đào tạo cơ bản và còn chưa tách khỏi nông nghiệp, nên chậm tiếp thu công nghệ và hoạt động theo tính thời vụ.

Thứ ba, khả năng tiếp cận thị trường còn hạn chế. Những mặt hàng truyền thống độc đáo được sản xuất thủ công tại các làng nghề chưa được chú ý, đầu tư thích đáng. Chủng loại, kiểu dáng của sản phẩm thủ công truyền thống chưa phong phú, đa dạng, chất lượng chưa cao... để hấp dẫn khách du lịch. Một số làng nghề và các cơ sở sản xuất tiểu thủ công nghiệp còn thiếu thông tin về thị trường, giá cả, pháp luật của Nhà nước cũng như luật pháp quốc tế, chậm xây dựng thương hiệu, nhãn hiệu hàng hóa, sở hữu công nghiệp...

Thứ tư, môi trường bị ô nhiễm. Do hạn chế về công nghệ, thiết bị, mặt bằng sản xuất, trình độ quản lý... và không có sự quan tâm đến các biện pháp xử lý ô nhiễm môi trường nên đa số các cơ sở trong quá trình sản xuất đều tác động xấu đến môi trường. Vấn đề môi trường mà các làng nghề đang phải đối mặt không chỉ giới hạn ở trong phạm vi các làng nghề mà còn ảnh hưởng đến người dân ở vùng lân cận.

Thứ năm, cơ sở hạ tầng chưa hoàn chỉnh. Nhìn chung, các cơ sở ngành nghề thường gặp khó khăn về mặt bằng (nhà xưởng) sản xuất, tình trạng phổ biến là sử dụng nhà ở làm nhà xưởng sản xuất. Khi quy mô sản xuất tăng lên hoặc có sử dụng thiết bị, hóa chất đã làm cho môi trường sống bị ô nhiễm nặng nề; các điều kiện hạ tầng khác còn nhiều hạn chế, đặc biệt là điều kiện giao thông.

Giải pháp bền vững cho phát triển du lịch làng nghề ở Hội An

Trước tiên, cần quy hoạch phát triển các làng nghề gắn với quy hoạch phát triển kinh tế - xã hội của Thành phố và Ngành. Thành phố cần có chính sách khuyến khích phát triển theo quy hoạch của các ngành nghề cần ưu tiên. Cụ thể, cần phải tách khu vực sản xuất ra khỏi khu vực nhà ở. Có chính sách hỗ trợ đầu tư cơ sở hạ tầng, xử lý ô nhiễm môi trường làng nghề; trong đó đặc biệt ưu tiên các làng nghề sản xuất hàng thủ công mỹ nghệ, các làng nghề gắn với điểm du lịch. Mặt khác, cần thực hiện cho được thị trường tín dụng nông thôn, vận động hỗ trợ và có chính sách ưu đãi cho các nhà đầu tư tín dụng về nông thôn hoạt động, giúp những hộ trong làng nghề có điều kiện vay vốn để phát triển sản xuất.

Cùng với đó, làng nghề muốn gắn với du lịch để phát triển phải có sự bắt tay của các DN; phải có đơn vị lữ hành xây dựng sản phẩm và đưa khách đến. Để làm được điều đó cần có thêm yêu cầu tự vận động từ phía các làng nghề và sự nỗ lực hợp tác của các ngành các cấp.

Xu hướng du lịch sáng tạo đang ngày càng hấp dẫn, bởi thế, khách đến làng nghề không chỉ để ngắm nhìn, mua sản phẩm mà còn muốn được tham gia, học kỹ năng làm nghề và muốn tự tay tạo ra sản phẩm. Do đó, các làng nghề cần phải giữ được nghề nhân, giữ lại những ngôi nhà có kiến trúc cổ, sưu tầm các sản phẩm nổi tiếng, có phòng trưng bày hiện vật lịch sử phát triển làng nghề. Cần tuyển chọn bồi dưỡng những lao động có tay nghề cao, để đào tạo họ sớm trở thành nghệ nhân của làng nghề; khuyến khích nghệ nhân mở lớp truyền nghề, đào tạo thợ lành nghề, giáo viên dạy nghề và người thiết kế mẫu trong các làng nghề.

Ngoài ra, cũng cần có sự kết nối sâu rộng giữa các làng nghề để khai thác triệt để những tiềm năng còn bỏ ngỏ. Đồng thời, tập trung đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ về du lịch để hình thành một đội ngũ làm du lịch tại chỗ. Đặc biệt, cần chú trọng quảng bá du lịch làng nghề, đây là phương thức nhân lên sức mạnh thương hiệu, góp phần giải quyết mối quan hệ giữa bảo tồn và phát triển làng nghề trong hội nhập.

Tài liệu tham khảo:

1. Quảng Nam khôi phục làng nghề truyền thống gắn với phát triển du lịch, www.vietnamtourism.com, cập nhật 27/2/2014;
2. UBND TP. Hội An (2010) Báo cáo tham luận về phát triển làng nghề thủ công truyền thống gắn với hoạt động du lịch trên địa bàn TP. Hội An;
3. Phan Văn Tú, Các giải pháp để phát triển làng nghề ở TP. Hội An, tỉnh Quảng Nam, Luận văn cao học, Đại học Đà Nẵng, 2011;
4. Đặng Nam Phương, Phát triển dịch vụ du lịch tại Công ty dịch vụ du lịch Hội An, Luận văn cao học, Đại học Đà Nẵng, 2012.